

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗАМАХУ НА ЗЛОЧИН

Кваліфікація кримінальних правопорушень – це встановлення і юридичне закріплення точної відповідності між ознаками вчиненого діяння і ознаками складу кримінального правопорушення, передбаченого кримінально-правовою нормою [1, с. 12]. Кваліфікація може бути правильною лише тоді, коли буде застосовано саме ту норму, яка передбачає саме це діяння, тобто застосовано лише одну певну конкретну норму, яка формулює конкретний (індивідуальний) склад кримінального правопорушення. Процес кваліфікації кримінальних правопорушень, таким чином, за своєю сутністю полягає в послідовному відмежуванні кожної ознаки вчиненого діяння від ознак інших, суміжних правопорушень. Практичне значення при цьому відіграють всі ознаки складу кримінального правопорушення, які виконують відмежувальну функцію.

Відомо, що у статтях Особливої частини КК України сформульовані ознаки закінчених злочинів, вчинених виконавцем. Тому відсутність у вчиненому всіх ознак складу злочину, передбаченого статтею Особливої частини КК України, зовсім не означає, що скоєне не може кваліфікуватися за нею, що відсутній склад злочину. Відсутність суспільно небезпечних наслідків, незавершеність діяння, описаних у статті Особливої частини кримінального закону, за наявності всіх інших обов'язкових ознак складу злочину, може свідчити про те, що має місце не закінчений злочин, а готування до нього чи замах на злочин [2, с. 24-25].

Як зазначає О.В. Ус, значна кількість помилок при кваліфікації незакінчених кримінальних правопорушень стосується саме кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення. Це пов'язане з цілою низкою моментів. По перше, і при замаху на кримінальне правопорушення, і у разі вчинення закінченого кримінального правопорушення виконується об'єктивна сторона складу конкретного кримінального правопорушення, яка в той же час, має різний ступінь виконання. По друге, у КК України законодавець передбачив два види замаху на кримінальне правопорушення: а) закінчений (ч. 2 ст. 15 КК України) та б) незакінчений (ч. 3 ст. 15 КК України). Це звичайно також потрібно враховувати при кваліфікації вчиненого. По третє, помилки при кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення інколи виникають унаслідок недостатньої уваги правозастосувачів до з'ясування моменту закінчення конкретного злочину та складу злочину залежно від конструкції його об'єктивної

сторони (злочин з матеріальним або з формальним (усіченим) складом). По четверте, судово-слідча практика стикається з низкою складних питань, пов'язаних зі встановленням спрямованості умислу особи та його виду (конкретизований чи неконкретизований) при вчиненні відповідного злочину і моментом закінчення певних видів злочинів (простого або ускладненого: а) триваючого; б) продовжуваного; в) складеного (складного) та г) злочину, що кваліфікується за наслідками [3, с. 169].

Замахом на кримінальне правопорушення є вчинення особою з прямим умислом діяння (дії або бездіяльності), безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення, передбаченого відповідною статтею Особливої частини КК України, якщо при цьому кримінальне правопорушення не було доведено до кінця з причин, що не залежали від її волі (ч. 1 ст. 15 КК України). Аналіз статті 15 КК України дає змогу виокремити три ознаки замаху: 1) вчинення діяння, безпосередньо спрямованого на вчинення кримінального правопорушення; 2) не доведення кримінального правопорушення до кінця; 3) причини незавершеності кримінального правопорушення не залежать від волі винного [4, с. 441].

Відповідно до ст. 16 КК України кримінальна відповідальність за замах на кримінальне правопорушення настає за ст. 15 КК України і за тією статтею Особливої частини КК України, яка передбачає відповідальність за закінчене кримінальне правопорушення. Формально-юридична тотожність підстави кримінальної відповідальності за замах на кримінальне правопорушення і закінчене кримінальне правопорушення означає, що замах кваліфікується за тією ж статтею КК України, що і закінчене правопорушення і на кваліфікацію замаху на кримінальне правопорушення поширюються всі правила про кваліфікацію закінченого кримінального правопорушення, а додаткове посилення на ч. 2 або 3 ст. 15 КК України вказує тільки на незавершеність даного діяння. В.О. Навроцький зазначає, що при кваліфікації замаху на злочин потрібно встановити наявність усіх ознак складу закінченого злочину з урахуванням незавершеності об'єктивної сторони – відсутності суспільно небезпечних наслідків або закінченого діяння у матеріальних складах злочинів; незавершеності діяння у формальних складах злочинів [2, с. 172].

Вивчення й аналіз матеріалів слідчо-судової практики кваліфікації діяння при вчиненні замаху на кримінальне правопорушення виявили ряд недоліків, спірних питань. Дискусійними на сьогодні залишаються такі питання: по перше, кваліфікація замаху на кримінальне правопорушення без посилення на частину 2 (3) ст. 15 КК України; по друге, труднощі встановлення виду умислу при кваліфікації замаху на кримінальне правопорушення; по третє, особливості кваліфікації кримінальних правопорушень при частковій реалізації умислу.

Література

1. Шевчук А.В., Дякур М.Д. Кримінальне право України (Особлива частина): навч. посіб. Чернівці: ТОВ «Друк Арт», 2010. 304 с.
2. Навроцький В.О. Основи кримінально-правової кваліфікації: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 704 с.
3. Теорія та практика кримінально-правової кваліфікації: лекції / О.В. Ус. Харків: Право. 2018. 368 с.
4. Кримінальне право. Загальна частина: підруч. / за ред. А.С. Беніцького, В.С. Гуславського, О.О. Дудорова, Б.Г. Розовського. Київ: Істина, 2011. 1112 с.

УДК 343.57(043.2)

Зубко Є.В., старший викладач,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

МЕТОДИКА ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВOPУШЕННЯМ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ ІЗ НЕЗАКОННИМ ОБІГОМ НАРКОТИКІВ

Кримінальні провадження про незаконний обіг наркотичних засобів і психотропних речовин розпочинаються за різних ситуацій. Наприклад, це може бути під час виявлення таких предметів у ході огляду авіапасажирів чи інших громадян, які викликають підозру у правоохоронців, що несуть патрульну службу, охороняють певні важливі об'єкти (метро, вокзали тощо) – приводом виступатимуть рапорти цих працівників правоохоронних органів. Інколи кримінальні провадження розпочинаються за заявами родичів наркоманів, працівників аптек, які виявили підроблені рецепти на отримання наркотичних засобів, представників підприємств та організацій, на яких виявлено підпільні лабораторії для виробництва наркотиків або факти крадіжок продукції – ліків, що містять наркотичні засоби або сильно дійні препарати.

Розпочинаються кримінальні провадження також за заявами засобів масової інформації, в яких містяться відомості про наркоорганізації, нелегальні посіви конопель, опійного маку, канали надходження наркотиків до країни або конкретного регіону, а також інші відомості, пов'язані з незаконним обігом наркотиків. Однак найчастіше кримінальні провадження розпочинаються за матеріалами негласних розробок, у ході котрих установлено угруповання, зайняті наркобізнесом. Тоді негласні працівники надають слідчому отримані відомості, на основі якої й вирішується питання про початок кримінального провадження та досудового розслідування.

Підставою для початку кримінального провадження слугують достовірні й достатні відомості про затримання особи з наркотичним засобом під час його придбання чи перевезення, а також під час митного